

Fremtidsfullmakt – ta styring over egen fremtid

Fremtidsfullmakt gir deg muligheten til å ta styring over egen fremtid ved selv å bestemme hvem som representerer deg og hvordan dine interesser skal ivaretas, dersom du skulle komme i en situasjon der du ikke selv kan ivareta egne interesser og har behov for verge.



Advokatfullmektig
Aud-Silje Wæhle
BDO Advokater



Advokat
Ingjer Ofstad
Partner BDO Advokater

Hva er fremtidsfullmakt?

Fremtidsfullmakt er en fullmakt til én eller flere personer om å representere fullmaktsgiver dersom han eller hun får en sinnslidelse eller alvorlig svekket helbred slik at fullmaktsgiver ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser.

Sinnslidelse eller alvorlig svekket helbred omfatter alle former for alvorlig helsesvikt, herunder demens.

Hvorfor bør du opprette fremtidsfullmakt?

Dersom det ikke er utarbeidet en fremtidsfullmakt, skal Statsforvalteren oppnevne en verge når en person ikke lenger er i stand til å ivareta egne interesser på grunn av sinnslidelse. Fremtidsfullmakt betegnes derfor som et privatrettslig alternativ til vergemål.

Oppnevning av verge kan være en lang prosess, og fullmaktsgiver bestemmer ikke selv hvem som blir oppnevnt som verge eller hvilke disposisjoner fullmektigen skal kunne gjøre på fullmaktsgivers vegne. Vergen kan være en

utenforstående person, eksempelvis en advokat.

Personen som oppnevnes som verge, er bundet av vergemålslovens bestemmelser. Dette innebærer blant annet at det er begrenset hvilke disposisjoner personen kan gjennomføre på vegne av fullmaktsgiver. I tillegg har personen regnskapsplikt, og vergen må ha samtykke fra Statsforvalteren for å kunne selge eiendom som fullmaktsgiver eier. Det kan dermed være en mer omstendelig prosess å være verge sammenlignet med å være fullmektig i kraft av en fremtidsfullmakt, ettersom en fullmektig ikke har regnskapsplikt eller må ha samtykke fra Statsforvalteren for å gjennomføre disposisjoner som fremgår av fremtidsfullmakten.

Fordelene med å opprette fremtidsfullmakt er blant annet at fullmaktsgiver selv kan bestemme hvem som skal være fullmektig, og spesifisere disposisjonene fullmektigen skal kunne gjøre på fullmaktsgivers vegne. Videre er det en enklere prosess for de pårørende, både dersom de blir oppnevnt som verge selv eller om det er en tredjeper-

son som er verge. En fremtidsfullmakt kan i tillegg bidra til å forhindre konflikter mellom fullmaktsgivers arvinger ettersom man har en fullmakt som konkret angir fullmaktsgivers vilje.

Hvem kan opprette fremtidsfullmakt?

Fremtidsfullmakt kan opprettes av den som har evnen til å forstå fullmaktens betydning. Dette innebærer at det er for sent å opprette fremtidsfullmakt når man er i den situasjonen at man faktisk har bruk for fullmakten. Dette gjenspeiles i ordet «fremtidsfullmakt»; det er en fullmakt som er ment å bli brukt i fremtiden.

Det er mange eldre personer som oppretter fremtidsfullmakt med tanke på demens, men fremtidsfullmakt er også aktuelt for yngre personer. Eksempelvis dersom man blir utsatt for en ulykke der man får en alvorlig helsesvikt slik at man ikke lenger er i stand til å ivareta egne interesser.

Fullmaktsgiver kan selv avgjøre hvem som skal være fullmektig, og om det



Med en fremtidsfullmakt kan én eller flere personer representere fullmaktsgiver dersom han eller hun ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser.

skal være én eller flere personer. Dersom fullmaktsgiver ønsker at flere personer skal være fullmektiger, kan disse være fullmektiger sammen eller hver for seg. Det kan være problematisk å ha flere fullmektiger sammen, siden de må være enige om enhver disposisjon som utføres på vegne av fullmaktsgiver. Et alternativ er å fastsette at fullmektigene skal være fullmektig hver for seg, men at enkelte disposisjoner skal være en enstemmig beslutning mellom fullmektigene, som for eksempel forskudd på arv.

Videre kan fullmaktsgiver fastsette om en eller flere personer skal være sekundærfullmektig. Dette er aktuelt dersom den som er valgt som fullmektig dør eller ikke er i stand til å ivareta fullmaktsgiver interesser.

Hva kan du regulere i en fremtidsfullmakt?

Fullmakten kan regulere personlige og økonomiske forhold. Dette gjelder for eksempel forvaltning av bolig og hytter, hvorvidt bolig og hytte skal kunne selges, forskudd på arv, gavedisposisjoner og overføring av aksjer.

Fremtidsfullmakt gir mulighet for å gi en fullmektig videre rammer enn ver-

gen får gjennom vergemål, men det er likevel noen disposisjoner fullmektigen ikke kan gjøre på vegne av fullmaktsgiver uten særskilt hjemmel i lov. Dette gjelder kompetansen til å stemme ved valg, inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til donasjon av organer, opprette eller tilbakekalle testament eller samtykke til tvang og kompetansen i andre særlig personlige forhold.

I utgangspunktet kan fullmektigen ikke representere fullmaktsgiveren i saker der han eller hun ville vært inhabil som verge. Fullmektigen er inhabil når han, eller noen som står fullmektigen nær, har en interesse i saken som strider mot interessene til fullmaktsgiveren. Dette kan eksempelvis være dersom fullmektigen er sønnen til fullmaktsgiver, og han ønsker å kjøpe boligen til fullmaktsgiver. Fullmektigen og fullmaktsgiver kan da ha interesser som strider mot hverandre når kjøpesummen for boligen skal fastsettes. Fullmektigen, og fullmektigens nærstående, er imidlertid ikke inhabil dersom det fremgår uttrykkelig av fullmakten at disposisjonen skal gjennomføres. For eksempel kan en fullmektig kjøpe eiendom av fullmaktsgiver dersom det fremgår eksplisitt av fremtidsfullmakten.

Nedenfor vil vi behandle de disposisjonene som det ofte er hensiktsmessig å vurdere ved opprettelse av fremtidsfullmakt, herunder forskudd på arv, disposisjoner knyttet til fast eiendom og overføring av aksjer.

Forskudd på arv og gaver

Forskudd på arv kan bare utbetales når dette er særskilt angitt i fremtidsfullmakten.

Dersom en person får sinnslidelse og vedkommende ikke har opprettet fremtidsfullmakt, skal Statsforvalteren oppnevne verge. Dersom vergen skal dele ut forskudd på arv, må Statsforvalteren samtykke til overføringen, og det gis kun samtykke dersom det foreligger særlige behov eller hvis det foreligger skriftlige nedtegnelser eller andre holdepunkter for at forskudd på arv er i samsvar med ønske til personen som er under vergemål. Dette innebærer at det er en relativt høy terskel og krevende prosess å få forskudd på arv dersom det oppnevnes verge, sammenlignet med å gi ut forskudd på arv med grunnlag i en fremtidsfullmakt.

Fullmaktsgiver kan bestemme hvem som skal motta forskudd på arv og hvor mye som skal utbetales. Den 1.1.2021 trådte ny arvelov i kraft. Den nye arveloven fastsetter at dersom en overføring skal være forskudd på arv, må det angis når gaven gis. Dersom det ikke er angitt, skal overføringen ikke avkortes når arven fordeles. Overføringen anses da å være en gave i stedet for forskudd på arv.

Dersom det skal gis gaver som ikke er sedvanlige, må fremtidsfullmakten eksplisitt angi at fullmaktsgiver skal kunne gi slike gaver. Sedvanlige gaver er gaver som ikke er vanlig for fullmaktsgiver å gi, hensyntatt hans eller hennes formuesforhold og livssituasjon.

Disposisjoner knyttet til fast eiendom

Fremtidsfullmakten kan fastsette hvilke disposisjoner en fullmektig skal kunne utføre knyttet til fast eiendom. Dersom fullmektigen skal kunne selge en eiendom, må dette fremgå eksplisitt

av fullmakten. Dette gjelder også andre disposisjoner, blant annet pantsettelse eller at eiendommen skal leies ut.

Mange ønsker at boligen de bor i skal kunne selges eller leies ut dersom de får fast opphold på sykehjem. Dette kan være på bakgrunn av en vurdering av kostnader knyttet til vederlag som skal betales for plass på sykehjemmet. Vederlaget som skal betales til sykehjemmet beregnes med grunnlag i fullmaktsgivers inntekter, herunder leieinntekter. Det kan også være at man ønsker å selge boligen siden man ikke lenger har behov for boligen på det tidspunktet man flytter på sykehjem.

I fremtidsfullmakten kan det reguleres på hvilke vilkår en eiendom skal kunne selges, for eksempel hvilket tidspunkt en eiendom skal kunne selges eller leies ut.

Dersom man ikke har opprettet fremtidsfullmakt, skal det oppnevnes verge av Statsforvalteren dersom en eiendom skal selges. Dette gjelder også i de tilfellene der det ikke fremgår eksplisitt av fremtidsfullmakten at fullmektigen skal kunne selge eiendommen. Vergen må ha samtykke fra Statsforvalteren for å kunne selge fast eiendom.

Det kan med andre ord være en omstendelig prosess for de pårørende og den som blir oppnevnt som verge å få overdratt eller leid ut en bolig dersom man får alvorlig helsesvikt.

Overdragelse av aksjer

Fremtidsfullmakten kan angi en fullmektig som skal ivareta vedkommendes styreverv dersom man selv ikke lenger er i stand til å ivareta egne interesser. Det er også mulig å angi hvem som skal forvalte aksjer som en fullmaktsgiver eier. Et alternativ er at fullmakten fastsetter at aksjene skal overdras til en eller flere bestemte personer på det tidspunktet fullmakten trer i kraft, eller på det tidspunktet fullmaktsgiver blir fast boende på sykehjem.

Dersom man ønsker å overdra aksjer til sine barn, kan det fastsettes i fremtidsfullmakten hvem som skal overta aksjer og på hvilke vilkår. Arvelovens begrensninger knyttet til fordeling mellom livsarvinger gjelder ikke mens man er i live, og dermed ikke overføringer som gjennomføres i henhold til en fremtidsfullmakt.

Hvis man selv har et ønske om hvem som skal overta egne aksjer, er det hensiktsmessig å fastsette dette i en fremtidsfullmakt slik at aksjene kan overdras til den eller de personene dersom man får alvorlig helsesvikt. For familiebedrifter kan det for eksempel være ønskelig at barna som er aktive i selskapet, skal få overdratt aksjer, mens de øvrige barna skal få tilsvarende verdier. Dersom man har et slikt ønske, bør det opprettes en fremtidsfullmakt slik at man sikrer at den eller de som er aktive i selskapet, forvalter aksjene dersom man selv ikke lenger er i stand til å ivareta egne interesser.

Krav til fremtidsfullmakt

Vergemålsloven kapittel 10 fastsetter krav til fremtidsfullmakten for at den skal være gyldig. Dersom en fremtidsfullmakt ikke er gyldig, kan ikke fullmektigen opptre på vegne av fullmaktsgiver. Fremtidsfullmakten vil heller ikke bli stadfestet av Statsforvalteren. Konsekvensen av en ugyldig fremtidsfullmakt er dermed at Statsforvalteren oppnevner verge. Vergen er ikke bundet av ønskene til fullmaktsgiver i fremtidsfullmakten ettersom fullmakten ikke anses å være gyldig.

På denne bakgrunn er det viktig at fullmakten oppfyller kravene som fremgår av vergemålsloven.

Fremtidsfullmakten må for det første fastsette når fullmakten skal tre i kraft. Vi anbefaler at det fastsettes at fullmakten trer i kraft etter legerklæring for å ha en ekstern tredjepart som beslutter når fullmaktsgiver har alvorlig helsesvikt.

Videre oppstiller vergemålsloven en rekke formkrav som må være oppfylt

for at fremtidsfullmakten skal være gyldig.

Fremtidsfullmakten skal være skriftlig. Fullmaktsgiveren skal skrive under fullmakten eller vedkjenne seg sin underskrift mens det er to vitner til stede. Vitnene skal være godtatt av fullmaktsgiver og vite at dokumentet skal være en fremtidsfullmakt. Videre må vitnene ha fylt 18 år og ha evne til å forstå betydningen av sin underskrift. Fullmektigen kan ikke være vitne. Dette gjelder også fullmektigens ektefelle, samboer, foreldre, barn og barnebarn. Vitnene skal underskrive dokumentet mens fullmaktsgiver er til stede og etter hans eller hennes ønske.

Oppbevaring og stadfestelse av fremtidsfullmakt

Det er pr. dags dato ikke et register eller offentlig arkiv for oppbevaring av fremtidsfullmakter. Fullmaktsgiver bør oppbevare fremtidsfullmakten forsvarlig, for eksempel i en bankboks eller lignende. Det er viktig å oppbevare en original versjon av fremtidsfullmakten ettersom statsforvalteren krever å få tilsendt den originale fremtidsfullmakten når den skal stadfestes. Fullmaktsgiver bør også informere den eller de som er fullmektig om at fremtidsfullmakt er utarbeidet, og hvor den er oppbevart.

Statsforvalteren stadfester at en fremtidsfullmakt har trådt i kraft. Dette innebærer at fullmakten ikke skal sendes til Statsforvalteren før den har trådt i kraft, og dersom det er behov for stadfesting av fremtidsfullmakten. Dette gjelder eksempelvis dersom en eiendom skal selges.

Hvis fullmakten stadfestes, vil fullmakten tinglyses og registreres i aktuelle registre som for eksempel matrikel, eiendoms- og løserregisteret, avhengig av hva fullmakten regulerer.

En fullmakt som oppfyller formkravene, er gyldig uavhengig av statsforvalterens stadfesting av ikrafttredelse.